

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

Намуулуубун хаһыата

135 сыл атынныгы бүкүлүгөр чорутуулаһа

2003 с.
Атырдыах ыйын

21

күнэ
чэпшиэр
№ 101
(9263)

Улуус баһылыгын мунһааһыттан бэлитэтиһинээр

Нам селотугар детсадтарга өрөмүөн үлэтэ салгыы ыгытыллар. Икки детсад өрөмүөнүн улахан аңара бүшүт. НПК базатыгар баар оскуола-садка сана директор кэлбит. Улуусалары сырдатты үлэтин ыгытарга биригээдэ булуллубут, село иһигэр барыта 156 лаампа ыйанан туруохтаах.

Х Х Х

НПК уопсай дьэитин тас өттүн сабыы үлэтэ ыгытыллар. Подоконник оҥоһуллар, муостатын бетоннааһын бүтэн эрэр. Арбын оскуолатын ақылаата уларыттылар. Маймаҕа суолугар гравий кутулуохтаах. Бальһа-ларга пожарнай сигнализация оҥоһуллубут, аны Аппааны, Модут, 2 Хому-стаах, Көбөкөн бальһаһаларыгар оҥоһуллар хаалбыт. Хатырык асфальт суолун бастагы араҕата ууруллан бүтэн 1 км усталаах иккис араҕа уурул-лубут. Нэһиликтэр котельнайдала өрөмүөннөнөн бүтэн Үөдэй, Бөтүн оскуоладаларын, Модут детсадын котельнайдала оҥоһуллар сылдыаллар.

Х Х Х

«Энсиэли» программа оҥоһуутугар сорох управлениелар, отделлар даннайдаларын бизэр иликтэр. Ол курдук үөрэҕири, культура управление-лара киллэрэ иликтэр. Промышленность, эргизин, предпринимательство, ыччат управлениелара туттарбыттар. Ты хаһаайыстыбатын управле-ниета, ЖКХ оноро сылдыаллар. Суол, газификация салаалара киирэ илик-тэр.

Х Х Х

Айылҕа харыстабылын инспектордала 20 сааны былдыабыттар. Ба-лаһан ыйын 1 күнүттэн улахан уу кэлиэхтээх дьон айылҕа харыстабылын инспекцията иһигиннэрбит. Оттооһун графигын туолуута 140 % буолбут. 1894 тонна үүт туттарыллыбыт, ол 58 %-на тэҥнээр. Сыллааҕы былаан 46-47 % толоруллубут. Күн аайы 15 тонна үүт туттарыллар. Үүтү тутар тэрилтэлэртэн ырахан балаһаннааахтарынан «Ас-үөл» ГУП буолар, дьыҥар 10 киһи үлэлиэхтээҕин 4 киһи түүннэри үлэлиир, хамнастарын ылбаттар. Бу тэрилтэ сыллааҕы былаанын 11 % эрэ толорбут. Хомуур үлэтэ сағаламмыт, нэдиэлэ сағаланьыгыгар хаһаайыстыбалар үүммүт сирдэригэр хомууру сағалаабыттар. Хомууллубут сизмэни харайарга 4 ыс-кылаат баар, 8 баар буолуохтааҕын 4-дө үлэлиэбэт. Атырдыах ыйын 28-29 күннэригэр улууска республикатааҕы осеменатордар мунһахтара, күрэхтэһиилэрэ буолуохтаах. Атырдыах ыйын 20 күнүттэн хаалбыт сир-дэри көңүл оттооһун сағалаанар.

Х Х Х

Кыстыкка бөлөми, хомууру хонтуруоллуур, бэрэбиэркэлиир инниттэн хас нэһилиэк аайы улуус дьаһалтатын үлэһиттэригэр куратордар аһа-мыттар. Куратордар сводканы биэриһи эмиэ хонтуруоллуохтара. Атыр-дыах ыйын 21 күнүгэр Президентэ бэйэни салаһыныгы аһаалаах мунһа-ах буолбут, манна сир туһунан боппуруоска 5 улуус, ол иһигэр биһиги улууспут баһылыга Д.П. Корякин иһитиннэри оһорбут.

Бэлитэниэ В. РЫКУНОВА

Саңа үөрэх дьылын көрсө

ОСКУОЛАЛАР ҮГҮСТЭРЭ БЭЛЭМНЭР

Саңа үөрэх дьыла сағалана-ра нэдиэлэттэн эрэ ордук кэм хаалла. Улууспут оскуоладала үөрэх дьылыгар төһө бөлөмнээх-тэрин билээри Үөрэх управле-ниетин начальнигар Венера Ни-китична Дьяконоваҕа сыргыттым. Үөрэх тэрилтэлэригэр ыгытыл-лар капиталнай өрөмүөн хаа-мытыгын туһунан маньык иһи-тиннэрдэ.

— Улууска үп-харчы кыры-ымчыгынан сибээстээн сүрүннээн, капиталнай өрөмүөнү наадыһар оскуоладала-ра ыгыта сатыыбыт. Ол курдук Түбэ, Салбаң, Арбын орто оску-оладаларыгар өрөмүөннэр бара тураллар. Бу оскуоладала өрөмүөннэ туттуллар маста-рын саас эрдэ олохтоох дьаһал-талаары кытта көмөлөн барыта 300-400 кубометр маһы бэлэм-нэммиттэрэ.

Түбэ орто оскуолатыгар (дир. Федоров К. К.) муостатын, ақы-лаатын уларыттылар, истиэнэ-тин эпсизидэтилер, итигэр си-тимин өрөмүөннээтилэр. Улахан үлэтэ бүттэ, электрическэй про-вод тартыллар хаалла. Үлэ ыгытылларыгар барыта 1,5 мел. солк. суумма туттулунна. Бу улахан өрөмүөнү Г.Н. Сивцев са-

лайааччылаах «Намстрой» тэ-рилтэ үлэһиттэргэ онороллор.

Салбаң орто оскуолатыгар (дир. Габьшева Е. К.) ақылаатын, муостатын уларыттылар, инни-китин эпсизидэтин оҥоһуллу-охтаах. Өрөмүөннэ барыта 645 тыһ., көрүлүбүтэ. Манна үлэни «Промкомбинат» коллектива ыгытар.

Арбын орто оскуолатыгар (дир. Обутов А. А.) муостатын, дьэ үрдүн, истиэнэтин өрөмүөннүү сылдыаллар. Үлэни «Намстрой» тэрилтэтин үлэһит-тэрэ үмүрүтүөхтэрэ.

Мань таһынан Хатырык орто оскуолатыгар (дир. Попов И. Р.) канализационнай ситим ула-рыһыгыгар үлэ барар. Оскуо-ла 1989 сыллаахха үлэзэ киири-эһиттэн бу этилдер систиэмэ олох кэриэтэ үлэлиэбэккэ тур-бута. Онон олохтоохтук оҥоһул-лан үлэзэ киирэрэ буоллар үчүгэй буолуо этэ. Өрөмүөннэ барыта 680 тыһ. солк. көрүлүннэ. Манна «Исток» ХЭТ (дир. Ели-сеев Е. Д.) сүрүн үлэни толорор. Оҥоһуу улахан өттө бүтэн эрэр, бу күннэргэ канализационнай ситими бэрэбиэркэлиэхтээхтэр.

(Бүтүүтүн 4 стр. аах)

ҮҮТ ҮАНАР, БЫЛААН ТУОЛБАТ

Ааспыг нэдиэлэ ортодугар, сэр-дэдэ «Нам улууһа» муниципаль-най тэрилли дьаһалтатын дьэ-этин мунһахтыгар саалаһыгар тыа хаһаайыстыбатыгар сыгытыг турбут боппуруостарга холбоһук-таах мунһах ыгытылынна. Мун-һахха тыа хаһаайыстыбатын министрин 1 солбуһааччы А.Н. Ядреев, тыа хаһаайыстыбатын министерствотын иһинэн аһылык уонна переработкалыр промыш-ленность департаментын директо-рын солбуһааччы И.Д. Попов, ити департамент сөргүөһкө аҕа-от-дө-лөһүн салаһааччыта А.К. Андреев, тыа хаһаайыстыбатын министр-ствотын правовой отделын кыла-абынай специалистна К.Е. Сивцев, олохтоохтортон муниципальнай тэрилли баһылыга Д.П. Корякин, киири бастагы солбуһааччыта А.А. Бочкарев, тыа хаһаайыстыбатын, финансовый управлениелар, ста-тистика отделын үлэһиттэрэ, улу-ус заготовителлэрэ («Гормолаа-водтан» ураты), нэһиликтэр ба-һылыктара кытыннылар.

Мунһахха бастагытынан от-тооһун үлэтэ көрүлүннэ. Респу-блика сорох улуустара (илин эңэр-дэр) курааннаанар сүөһү аһылы-гын бэлэмэ урукку сылларта лаша аччаабыта бэлитээннэр. Нам улуһун отчуттара графика кии-рөн иһэллэр, киилэр быйылыгы сезонна 3 тыһ. тонна оту резерв-нэй фондага туттарыахтаахтара этилиннэ. От үүммэтэх Горнай, илин эңэр улуустара оту атылла-һыгыга үгүс нэһиликтэри кытта дуоһаар түһэрсэллэрэ, уһундук турбут кураан кэмигэр хоһуһа оту хаалларбакка оттуур наада-лааҕа ыйылынна.

Иккиһинэн, үүтү сөргүөһкө-лааһына киир кэпсэти ыгыты-лынна. Быйыл сайын правитель-ство председатели тыа хаһаай-ыстыбатыгар солбуһааччы Д.Ф. Наумов биһиги улууспутугар та-кса сылдьан үүтү сөргүөһкөлаа-һыныга биэрбит сорууда кыһайан туолбат кутталлаах. Нам улууһа 2003 с. 3950 тонна үрүң илгэни сө-рүөһкөкө былааннаах. Атыр-дыах ыйын 1 күнүгэр туругуна улуус үрдүнэн 1300-кэ тонны үүт сөргүөһкөлаан сыллааҕы сору-дах 34,3 % ситиһилибит. Үүтү ту-тууга улахан хаалыһы «Ас-үөл» ГУП (А.М. Моисеева) таһаарбыт. Туһааннаах кэмнэ 1400 тонна үүтү сөргүөһкөлаан тиздиллибит былаанын 11,8% толорбут. «Нам быйаһа» (А.А. Кузьмин) сыллааҕы соруудаһын 53,5, «Эрэл» СХПК (М.М. Павлов) 36,5, «Илгэ» ПО (А.И. Корнилов) 58,6, «Гормол-завод» 39,9 % үүтү сөргүөһкөла-ан инники иһэллэр.

Урукку өттүгэр үүтү туттары-ыга бастыһыгар кээкэлэригэр сыл-дыгыт Үөдэй нэһилиэгэ быйыл сайын тизэхкэ соһуллар. Ити кур-дук 1 уонна 2 Хомустаахтар, Ха-маһатта («Ас-үөл» ГУП-ка 200 тонна үүтү туттарар былаана то-дунна), Таастаах нэһиликтэрэ хаалдан иһэллэр, итилер тустары-нан мунһахха этилиннэ.

Хаалбыт күннэргэ үрүң илгэ сөргүөһкөкө тэтимин түргэтэ-төн, тиздиллибит соруудаһы чис-тээхтик толорор инниттэн, хаалы-ылаах нэһиликтэр уонна заготов-калыр тэрилтэлэр үүтү тутар квоталарын былааннарын толорон иһэр нэһиликтэргэ уонна сөргү-өһкөкө тэрилтэлэргэ биэриги былааннаанна. Оттооһун уонна үүтү тутуу үлэһитин күүһүрдэр сорох туруорулунна. Мунһахха кыгытыбт заготовкалыр тэрил-тэлэр, нэһиликтэр баһылыктарын отчуттара истилиннэ.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

Намца тутуу тэрилтэтин 50 сылыгар

ҮТҮӨЛЭРЭ — ТУТУУНУ САЙЫННАРЫЫГА

Ааспыгы анаан көрдөхкө, биһиги Наммыг оройуона республика атын оройуоннарын тэҥинэн олох сизэркилэтэ буолбут үлэлиэх тутуулары ыгыты-ыга балаһа үлэлиэн кэлбитэ. Ону баара олох уларыһыгытынан, ырыһынак-ка киириһинэн сибээстээн, атын үлэзэ-хамнаска үтүрүттэрэн, улуус дьаһал-татын өттүттэн тутууга суолта бэриллибэккэ уонтан таһа сыл устата туох да тутууну ыгыппакка, кыаһырыт тутуубут тэрилтэлэрин күн сириттэн си-мэлитэн кэбистибит. Биһиги оройуонмут тутууга ологу кытта тэҥнэ сайдан кэлбит кизин, сайдыбыт историллаах эбэт.

Оройуонна саха балаһаньттан сыгытары истиэнэлээх тутуу, нуучча хаһаахтара кэлиэхтэригэрэн, улуу Россияны кытта холбоһууну кытта си-тимнээх. Эбэтэр 17-с үйэттэн сағалаан таһара, атыһыһыттар дьэилэрин ту-тууттан олох ууруллубутунан ааһыллар. Тутар дьон үксүлэрэ кэли дьон-тон үөрэммит олохтоох уус дьон буолаллар. Киилэр биһигэ үһүйээн бы-һыгытынан номоһо ордон хаалбыттар. Олорбут да олус кэмчилэр, сурукка-бичиккэ киирибиттэрэ суоһун кэриэтэ.

Биллэр, норуокка аатырбыт уус кырдыаҕа старбыт 19-с үйэзэ төрөөн-үөскээн 20-с үйэ 50-60 сс. дьэри үлэлиэн-хамсаан бэйэлэрин кэнилэригэрэн сүпсүт тутуулары хаалларбыттары биллэбит. Ол курдук Маастар Баһылай дьон аатынан дьонно кизиник биллибит, бастагы улахан кэрэхсэбиллээх тутуулары ыгытан нэһилиэннээҕэ ыгыттаммыг Куһаһан Ыалтан төрүтүтэх Игнатьев Василий Максимович ыгыт аата, суола-ийэ умнуллубаттар. Киири 1902-1908 сс. тутуут 5 дьэитэ билингэ дьэри бальһа туһаах объекта ра буолан тураллар. Олортон биридэстэрэ 1915 с. М. К. Аммосов үөрэммит оскуола та билигин поликлиника. Маастар Баһылай мань таһынан Нам сэ-лиэннээҕигэр, Хатырыкка, Таастаахха сыллата баттаһынара оскуоладала-ры туһуута. Бэйэтин идэтигэр дьоруудаах дьон уһуһан үс бастыһы маастар-дары, 15 болуотунуһу иитэн таһаарбыта. Олортон В. Ф. Иванов, Д. М. Аргунов, С. Т. Протопопов, Я. Ф. Кривошапкин биһиги көлүнөнни таһаарыт дьонунан буолаллар.

Оройуонна холкуостар тэриллэхтэригэрэн тутуу үлэтэ сөргөһсийби-ти, онон үлэлиэбит дьон көпсээннэригэрэн, сорох докумуоннардан биллэбит. Холкуостар биридэстэлэрин күстэриһинэн нэһиликтэргэ оскуоладала, кулу-уптар, хонтуора дьэилэрэ тутуллуталаан барбытара. Сэри иннинээҕи сыл-ларга тутууга олохтоох дьоннортон биридэстэрэ Роман Егорович Попов-Стаханович Роман кизиник биллэрэ. Киири Хатырыкка саманнай (солуома, буор) сибийиннэ дьэитин, Бөтүгнэ итингин гараһы, Нам сэлиэннээҕигэр МТС-ка анаан электростанция дьэитин туттарбыта. Самаанынан тутул-лубут типография дьэитэ күн бүгүнүгэр дьэри туһаһы турар.

Тутуу салаата промышленнай таһымна таһыһыгыгар 20-с үйэ бастагы аһаарыгар кылаатын киллэрбит кииһинэн биһиги биридэ дуулаахпыт, совет-скай-партийнай, хаһаайыстыбаннай үлэһит, Саха АССР обкомун 1 секре-тара буола сылдыһыт Ильё Егорович Винокуров буолар. Киири салалтаты-нан 1953 сыл тохсунуу 13 күнүгэр Намца бастагы тутуу тэрилтэ «Якут-строй» трест 2-с ТМУ учаастага тэриллибитэ. Бастагы начальнигынан Василий Самсонович Жирков үлэлиэбитэ. Манна үөһэ ахтыллыбыт тутуу маастардарын үөрэтиһилэринэн үлэлиэбит болуотунуһу уктар лесной оскуо-ланы (кэлин педучилище), тубдиспансер, кулууп, Бөтүн, Граф Бизэргин оскуоладала, райком дьэитэ, уопсай дьэилэр типовой проектарынан аан мангай тутуулар барбыттар. Тутуу учаастага үлэлиэбит кэмигэр началь-никтарынан М. П. Качур, Л. И. Славинский, С. П. Беломестных, Г. Н. Прото-попов, И. Н. Бочоев, И. И. Едисеев, Н. С. Попов, Н. А. Евстафьев, Н. М. Пиянигин, Я. И. Ощепков, А. А. Рехлясов, Г. Г. Адамов, Т. Д. Румянцев үлэли-эбиттэрэ.

Тутуу учаастагынан материальной-техническэй базатын сайыннарыы Степан Павлович Беломестных начальнигытыр сылларыгар сағаламмыта. Салгыы Прокопий Николаевич Протопопов үлэлиэбит сылларыгар учаас-так кадр өттүнэн биллэрдик бөһөргөбүтэ.

(Салгытыгын 2 стр. көр)

«БАЙЫЛАТ ТИЭРГЭН» СЫЛ ААЙЫ ЫТЫЛЛАР УЛУУСТААҔЫ КЭТЭХТЭН КӨРҮҮ-КОНКУРС БАЛАҔЫАННАТА

Конкурс сыала-сорууга: — хас биридэ дьэитэ кэргэн илиитин иһигэрэн та-һаанан уйгуну-быйаһы дэлэтигит;

— ас-үөл өттүнүн бэйэтин бэйэтэ хааччыһыгыга;
— цел ологу тутуһан, өрлорун өй-саһаа, эт-хаан өттүнэн сайыннаран, үлэзэ үөрэтөн, олоххо бэлэмнээх гына иитэн таһаарыгыта.

Конкурсу тэриһээччилэр: Улуустааҕы дьэитэ кэргэн кииһэ, улуустааҕы дьахталлар сибээттэрэ.

Конкурс кыттааччылар: дьэитэ кэргэн өрлорун-улаханньын кыгытар.

Конкурс усулуобуйатыгар киирэр: — дьэитэ сүөһүтүн, көтөрү иитиһи, он-тон бордууксуһа ыһыгы;

— оһуруот аһын, отонноох үүнээйилэри оһордуу, отон бордууксуһа ыһыгы;

— күөх үүнээйини, оту-маһы, сибаккини оһордуу.

Ирдэннэлэр: дьэитэ кэргэн үлэтин-хамнаһын көрдөрөр-биллиһиннэрэр планшет;

— сүөһүттэн, оһуруот аһыгтан ыһылыгыт бордууксуһа доһуотун ааһын таһаары отчуота.

Ыгытыллар биридэмтэ: балаһан ыйын 1 күнүттэн алтынны 1 күнүгэр дьэитэ.

Балаһан ыйын 1 күнүттэн сағалаан дьүүллүүр хамыһыһы олбуорда-рынан сылдьан көрөр-сыһаналыр.

Түмүк таһаарыгыта: Кыһаһылаахтар сыһаналаах биридэриһинэн нағарадалаһахтара, көрдөрөр-иһитиннэрэр кииһиннэр нөһүө сырдатыллыахтара.

Кыгытан балаһахтар сайаапкалаарыгытын 21-700 телефонунан эбэтэр дьаһалта дьэитин 210 кабинетыгар биэриг. Актыһыһынай кыгытыһы ыһыгы, үлэһит түмүгүн биллиһиннэриг.

Тэриһээр комитет

Афанасий ВАСИЛЬЕВ

КЭТИРИИН

(Кэпсээн)

Өрөбүл күн. Таңаспын суунан түбүгүрө сылдыабын. Ахсынны тымны туманын хайа хааман сэнэх эмээхсин кириэн кэллэ. Кинини урут билбөппүн. Саҕаһым Ылдьаана аламабай, элэккэй мунгутаан, чэй кутта. Ырбаахыбын ыга туран иһигтэхпинэ:

— Чэйдээби испэппин. Сүрүөм көрбөт.

— Айабын, буолумуна, — дэһэр саҕаны иһиттим.

Кэтирин кэпсээннэх эмээхсин буолан бээрде. Сэри саҕана чэй суох. Курун отун, хатын чээрэтин чэй оностубуттар. Биирдэ эмгит чэй көһүнүөһүнэ быыбайкатын куурдаллар, хатараллар эбит. Кыайыи кэнииттэн чэй дэлэйбит. Оҕонньоттор, эмээхситтэр чаанныгы субу-субу оргута-оргута хойуу, чөчөгөй үүттээх чэйи дуоһуйуохтаргылар дьылы иһэллэр. Онтон сүрэхтэрэ көрбөт буолбут.

— Бастаан утаа саһардаан ыалдыан өлө сыспытым. Сэри сылларыгар дьаам сүүрдүбүтүм.

Дьон-сэргэ өстөөбү кыайарга дьоруойдуу үлэтин, аны хаһан да эргиллэбэт аас-туор сыллары абынна. Хатынгар уһун угуохтаах, чаңкынас собус куластаах эмээхсин кэпсээнэ таҕас сууярыбын тохтоотторбор күһэйдэ.

— Сэри бастакы сылыгар аҕабыт аах хаһыа да буолан көрдөһөн туран бардылар. Үс өрбүнаан хаалдым. Сотору соһумар сурахтаах сурук кэллэ. Ыгаатым-соһотум. Ол да буоллар оҕолорум муннаахтарга биллэрбөтүм.

Колхозпутугар түөрт-биес оҕоньор, оҕо уонна барыта дьахтар. Оччолорго үлэҕэ ирдэбил кытаанах. Хайаан да күннээҕи нуорманы толоруохтаахын. Сайын от хомурутар декаданан (уон күнүгэ) бастаатаахына биир киилэ туорах бурдугунаан, биес сүүс кыраам арыынан бириэмийэлиллэр. Оннукка элбэхтик тиксибитим. Сорохтор «хайдахтар бириэмийэ сиңиллэр, биһиги тоҕо ылбаппыт?» дии-дии сарсыарда эрдэттэн ыкса киһэҕэ дьэри үлэлиллэр. Аччык эрэйдэхтэр туох кыайылаах-хотуулаах буолуохтарай? Ону ол диэбэттэр. Сыпсырылар Дьөгүөр оҕоньор от охсо туран өлбүтэ...

Кыһыннар дьаам сүүрдээччинэн анаатылар. Куруутун биесалта аттаахтын. Буурҕа, тибийгэ былдыткан сиргэ да хорум. Таһаҕас элбэх. Ат тардарынан бурдук, эт, арыы. Барыта фронтта барар, кыраам да көбүрээтэҕинэ ирдэбил кытаанах.

Биирдэ буостаны эдэркээн байыи нуучча кыһа арыалаан кэллэ. Сыарҕаны барытын сабардыыр олохтоох, өстүкүлээх урдүк байыи туох эрэ тизиллэбит. Онтун атыттан отой арахпат. Тутан, имэрийин көрөр.

Дьукулаттан хоту үс көстөөх сиргэ бардыбыт. Ол дойду күөллэрин бэйэн билэҕин. Булуннара биести биэрэстэлээхтэр. Суолбут ханан баара биллибэт. Силлиэ өрө ыгыһан олоор. Ыһа сэрэйн баарабын. Кэниитин эргиллэн көрдөхпүнэ, кыһыһым өстүкүлээх малын өйөөн иһэр. Барахсан, тонуу хаары кэһэн төһөлөөх эрэ сылайан эрдэ.

Күөл кыһыгыгар хаар эбии халыһаата. Аттары өрөһөлөрүнөн сыналлар. Туох баар күөстөрүнэн түһүөлүүллэр. Хатан байыи хаһыгыттан куйахам күөрү түстэ. Кэниити сыарҕа таҕастыбыт. Кыһыһым марылаччы ыгытыр. Көтөҕө сатаатыбыт да көдүүс суох. Хараһын уута саба бөөлөн кыһы эрэйдээх көмөтө да суох быһылаах.

Ойууртан олгубуйа суона холорудаах маһы киллэрэн, сыарҕаны төһүүлээн кэниитим. Көлөнүмүм сарт түстэ. Кыһысчааным үөрбүтүнэн... Малын тутан-хатан көрдө. Кэһэн кууһан туран, тыастаах байыытык убураан ылла. Дьаамыгыгар сарсыарда халлаан сырдыта тизиллэбит.

Нуучча кыһа салгыи айаннаата. Мин төнүнүм. Өөр буолан баран кыһыһым эргиллинэ. Миэхэ ириис курууппата, хас да баанга кэнииттэ кэһиллээх. Оо, онно үөрбүтүнэн. Күөрчөх тонорбуһун биэрдим. Миитиннээбэр ордук киһи үөрдэ. Онтон ыла көрсүһэ илликит.

Баара дуу, суоҕа дуу?

Көлө даҕаны сии киһи куруубайы, куһаҕанын курдук ээ. Биир ат эрэйдээн турардаах. Баран иһэн сытынан кэһилэр. Кымныылаахтапына сыарҕатын тэбиэлиир. Ол иһин куттанан сэтэбин. Кинини сосуһарбар күүһүм баранар. Оннук сорду истэҕинэ дьаамсык киһи ситтэ. Өйдөөх киһи барахсан тутта сэрэйдэ. Куруубай аһын булгутан баран, үчүгээй аҕайдык көнтөһүнөн самыыга оҕуста. Атым сиэлэн атара турда. Дьаамсык сыарҕатыгар сэттиллэнэн иһэр атын көлүйдэ.

Бэрэссэдээтэлгэ тийиэн кытаанахтык саҕарда:

— Саатар, дьахтар киһиэхэ итинник куһаҕан аты биэрэбит, — диэн. Атын аты биэрдилэр.

Иккис кыһын. Ынахпыт нолуокка барыта. Кыра кыһыһым ыалдыан бэрэссэдээтэлтэн биир киилэ сыалаах үүтү нэрээттэттим. Көс аһардаах сиртэн ыла бардым. Асчыт олоор дьэтигэр киридим. Төгүрүк, томтоһуйбут сирэйдээх дьахтар идэс биэрдэ. Холумтанга үөлүллэн турар үтөһөлөөх соболорун хомууа тутан, көмүлүк чанчыгар кисти уурда. Баҕайы, ханан урут көрдүүр киһиэхэ дьылы, кыһарыһыт буола-буола диэн абара санаатым. Нэрээти көрдөрбүһүм:

— Үүт суох! Эһин араас аһаһаар үүтүнэн аһыһылаа хаалбыт дии! — диэн быһа-хото саҕарда. Хайыһамый, ытты-ытты төнүнүм. Бэрэссэдээтэлгэ эттим. Кэргэнэ баран ол күн аҕалан биэрдэ.

Олус ыарахан кыһын этэ. Аччыктыабыһыт. Элбэх ыал фермаҕа көспүтүт. Көстөн ордуктаах сиргэ мунҕалыы бардыбыт. Дьолго Эбэбит сизтэ. Биирди матаха соболонубут. Били асчыттыг кэргэнэ аһыһар оҕуну көлүнэн сылдыар. «Балыктытын таһаарар» диэн баран, бу киһэ өвөлорбутунаан тото аһаан хоробутуттан мунгура суох үөрүүбүтүгэр ыдаран дьахталлар сатыы төнүнүбүт.

Балыгым кэтэстөр кэтэс — биллибэт. Туох ааттаах буоллаҕай? Тулуйбакка тахсан ыйгытым.

— Күөлгэ быраһытым. Огус кыһыбат, — диэтэ. Онно сии үрүнүхараны, үчүгэйи-куһаҕаны санаатабыт дии. Киһэ дьукаахтарбыт бэрэстэлээхтэр буоллар, көннөрү хороб дьон этибит. Сарсыһы күнүгэр балыктын сыһан-соһон нэһиллэ аҕалым. Дьон ону-маны барытын асоностон аһыһар да, күөстөөх үлэ курдаттыы оборор. Үс биэрэстэлээх сиргэ олоор биес кэргэннээх ыалбыһынна. Уон биир киһи өлүгүн иччитэх хотонго уурдубут.

Сааскы өттө өссө ыарахана. От-мас куһаҕаныттан сылгы бөөһө быһынна. Саатар бэрэссэдээтэлбит куһаҕан киһи биир үксүн тэмтэриһиттэ. Ыһан-тоһон кэһиспитэ. Кинини дьахтар солбуйбута. Оройуон киһини кытта телефонунан кэлсэтэн биер сыгыны көнүлөппүтэ. Уопсай дьыһэ киллэрэн ириэрэ туруорбуттара. Ким быһахтаах быһаһынан, сүгэлээх сүгэнэн быһан, көрдөн угуовун эрэ хаалларбыттары кэһэн бэрэссэдээтэл дьахтар:

— Кэбис, табаарыстар, мин эһиэхэ түнгүтэн биэриэм, — диэн үллэрэн барыта.

Миэхэ биэрбитин:

— Уйуттабын дии, атыттарга биэр, — диэн аккаастаан кэһистим.

Эмиэ дьаамна анаатылар. Нуорма бурдук ылабын. Оҕолорум харахтара сырдаата.

Били асчыт дьахтары ууратан кэһиспиттэрэ. Сураһтарын иһиттэхпинэ «уруккулара буолбатах, ырбыттара-дүдэйбиттэрэ сүр» диэн кэһисиллэр.

Арай биирдэ дьахтар кириэн кэллэ. Уруккута буолдо дуо?! Эстибит.

— Туохта эмэ кулу, — диэн көрдөстө.

— Суох! Суох! Баарын да иһин биэрбөппүн!

Киилэ үүтү, мунҕа өлүү соботун санаатым. Онно сүрүөһү кытаппытыан. Санаабар туһутум соччо буолла.

Биир киһэ аһы олодохпутуна, бу курдук аантан, эркинтөн

«Улуу Кыһыһы 60 сылыгар» конкурска

тутуһан кыһастаах эмээхсин кириэн кэллэр. Дьыһээх эр киһиби: «Бу туох кэрэдэхтэрэ кэллилэр?!» — диэн таһырдыа анһыталаан кэбистэ. Озолорум аймана түстүлэр, сүрдээһин аһынным. Тахсан ытты сытар кыһастаах эмээхсини араартаан киллэрдим. Миискэҕэ нуорма бурдуктуттан кутан, үрдүгэр туус таммалатан кырдыаҕа куттардым. Оччолорго саатар туус кэмчи этэ. Ол эрэйдэхтэр бэйэ-бэйэлэригэр өйөнсөн дьыһэлэригэр бара турдулар.

Сааһыгар биес киһиби хаайыһа бардылар. Буруйдаа манһык: биер киһи көлүнэр ата өлбүтэ, иккис — соломоһон көһүлэ суох сүөһүгэ сизпит, үһүс — түһүт торбосторуттан биер өлбүт, иккис киһи ыскылааты аһан, дьонго биерди миискэ сизэм бурдугу тугэһиптэр. Кинилэр бары төрөөбүт буордарыгар эргиллибэтэхтэрэ. Оччогооу хаайыһыттан ордор күчүмэҕэй.

Сэри үһүс кыһыһыгар санаабыт бөөһө, кыһыһыга эрэлбит биэ этэ. Ити хас биерди киһи үлэтигэр-хамнаһыгар, сирэйигэр көстөрө.

Ахсынны амырыһын тымныыта аргыһа турбута. Суол икки өттүгэр көмөһө хаары үлүктөммит тийтгэр батыһа көрөн хаалларар. Аттары иһиннэр үүрэн иһэбин. Сыарҕалар тыастара сатарыһан улаатан иһиллэр.

Тийиэхтээх сирбэр эрдэ кэлим. Аттары аһаааччы утары тахсан көлөлөрү булгутаалаата, киһи хараҕа саатар сибэккилээх күөх оту биэрдэ.

Киһилик хотугтан эмиэ дьаам дьонно кэллэ. Уол оҕолор нуучча ыла иһэллэр эбит. Кинилэри аҕалыт турбут-олорбут, элбэх саҕалаах саха киһигэ тугу эрэ нууччалыы суксуулар. «Аны эһигини ити дьахтар илдэр» диир быһылаах.

Аттары көлүгэ таһыстым. Арай көрбүтүм биер кыһы оро мөһөөччүктээх тугу эрэ туһутуһан хотонго дьылыһытын хаалла. «Алдырхай, ити мин илдэр дьонум сээкэин ыллаҕа. Киһини күтүрүөхтэрэ». Ылаа киһиэхэ кириэн сэмээр эттим.

— Оо, сордоох, — диэт, таһырдыа таһыста, кыһы эрэйдээҕи дэлби кырбаабыт. Ытаппытынан, мөһөөччүгү туттаргыһынан нуучча иннигэр аҕалан туруорда, саһаран-ингэрэн субурутта.

Нуучча кыһы аһынан саһыһан кэбистэ.

— Бу алдырхайдаах кэмгэ аанһаран уруо дуо? Аччыктыан...

Мөһөөччүгүн сүөрөн икки буһаанга килиэби, кыра ол-бу биердэҕи аһы туттарда. Кыһы эрэйдээх үөрэн, санныһыт төбөтүн эрдэхтик көннөрбүтэ. Нуучча дьонун кэриччи хап-харанан миичиличчи көрбүтэ, тонхоннообута.

Остуол уйарыһан ас тардылыбыта. Килиэп, саахар, сибиһиньэ сыата, биер иһит арыгы, балык — барыта нуучча ыалын ыһыһтара. Нуучча киһигэ билиги сэрэйлэриг өстөөбү сир-буор сирэйдээн эрэллэрин, өрөгөй үрдээбитин кэһисэ.

— Кыайыи иһин! — диэн тост көтөхтүбүт. Итиннэ тото-хана аһабыппын, санаам көтөһүллүбүтүн билигин да умнуу башыһын.

Айанһыттары дьыэ дьонно бары тахсан атаардылар. Халаанһа тыһыһынан сулуһтар «Кырдык, дьылабыт үчүгэй» диэбитини чыпчыһыны, имнэнэ, айан суолун устата арыаллаатылар...

Эһин-эһин кэмнэри туораамыт, кырдыктыах дьылабыт кыһыан, бу дьоллоох ологу туттубут.

Кэтирин кэпсээнин бүтүрэн, табахтаары испиискэтин уота санаарда. Онно кыһайан көрдөхкө, улахан каптаҕай муруһаах сирэйэ, толору эгтээх модорон ыгыстара өссө да үлэ үөһүгэр сылдыһы кэһисиллэр.

— Эһилик биһэһиһэ таһабыһ ээ, — эмээхсин таба тыһа этэрбэстэринэн төп-төп үктэнэн тахсан барда.

1967 с. тохсунньу-олуһуну

Намца тутуу тэрилтэтин 50 сылыгар УТҮӨЛЭРЭ — ТУТУУНУ САЙЫННАРЫЫГА

(Бүтүүтэ. Салгытын 1 стр. көр)

Оройуонга дьону кытта сатаан үлэлиир опьтгтаах коммунистар: Н. М. Муксунов, Е. Б. Дятлев, К. П. Румин, Н. М. Винокуров, Е. Н. Макаров үлэҕэ кэлбиттэрэ партиһнай тэрилтэни, биригээдэлэри бөөрөгөһүтэ. Комсомольскай тэрилтэ баар буолбута. Н. М. Муксунов подсобнай производство маастарынан үлэлиир-үлэлиир партиһнай

ругар бааллара: В. К. Алексеев, С. П. Кирсанов, Р. Д. Дьяков, Н. Г. Дьяков, Е. Д. Винокуров, С. С. Матвеев, А. К. Лазарев, В. Е. Потапов, В. Р. Петров, Н. Г. Ефимов, С. А. Пахомов, Г. Г. Ядрихинский, П. А. Охлопков, Н. Н. Сивцев, М. И. Погольскай, А. Д. Пинигин, Н. М. Игнатьев, А. А. Григорьев, Е. Н. Васильева, А. В. Кирсанова, Т. И. Чекурова о.д.а.

тэрилтэ секретарынан уонтан тахса сыл талыллыбыта. Оройуонга тутуу тэрилтэ сайдарыгар улахан сыратын биэрбитэ. Е. В. Дятлев, К. П. Румин, Н. И. Винокуров, Е. Н. Макаров биригээдэлэргэ сыһарыһан биригээдэлэригэр үлэстэбиттэрэ, ыччаты үлэҕэ үһүйбүттара. Комсомольскай тэрилтэлэргэ ити сылларга секретардынан үлэстэбит Н. Н. Охлопков, Н. Н. Петухов, А. А. Рехлясов ыччат производството оруолун үрдэтигэр кылааттары киллэрситтэрэ.

1958 с. от ыйыгар Дьокуускайдаағы коммунальһай тутуу техникумун ситиһиллээхтик бүтүрэн Н. П. Байшев маастарынан ананан үлэли кэлбитэ. Онтон ыла пенсияҕа тахсар дьэри Николай Павлович төрөөбүт Намын оройуонугар үрдүк оҕорумтуолаахтык үлэлээн тутуу сайдыгыгар улахан суолталаах объектары, ол иһингэр Нам киһигэр 440 мизстэлээх манһайты таас оскуола дьэтигэр тутуутун саҕалаабыта. Өр сыллаах үлэтин дьонно-сэргэте ыгыктыабыһынан өйдүүллэр. Киһиэхэ үлэстэбит дьонтон идэлэринэн үрдүк үөрэхкэ үөрэнэн Я. И. Ощепков, Г. Г. Адамов, А. А. Рехлясов, А. Гуляев, Д. Д. Новгородов, Е. Жирков, М. Г. Кокорев, Г. Г. Кокорев о.д.а. тутуу инженерин идэтин баһылаабыттара. Кинилэртэн сорохторо күн бүгүнүгэр дьылы илдилэрин араарбакка үлэлиир-хамсыы сылдылар.

Оройуонга тутуу салаата салгыи кэһэнэ, сайдан барыта.

1966 с. «Межколхозстрой» холбоһук Намнаағы ТМУ-та тэриллэбитэ. Онно начальниктарынан М. Е. Пестерев, А. И. Васильев, К. П. Абрамов, В. Ф. Васильев, М. П. Попов, П. А. Семенов, В. С. Егоров, И. В. Наумов, Т. Д. Румянцев, Н. М. Пинигин, В. С. Бочуров үлэстэбиттэрэ. Оччогооу оройуон совхозтара улахан тутуулары саҕалаабыттара, гаражтар, сүөһү турар комплекстара, олоор дьыһэлэр, кварталнай котельнайдар тутуулары элбээн барбыттара.

20-с үйэ 70-с саҕаланыһа биги биер дойдулаахпыт Николай Семенович Охлопков Саха АССР Министрдерин Советын председатели 1 солбуһааччынан талыллан үлэстэбитэ. Ити кэмгэ Саха сирэ тутуу площадкатыгар кубулуйбута. Тутуу дьыһнээх промышленнай таһымна тахсан олохтоох матырыйаалларынан тутуу анал оһоһуктары маассабайдык таһаарыи ситиһилибитэ. Социальнай-культурнай тутуулар күөскэ ыгыһылыбыттара.

Нам оройуона ити хамсааһынтан халсыбатаҕа. Таас объекттар тутуулары кэһэбитэ. 1986 с. Намнаағы тутуу участкаста «Межсовхозстрой» ТМУ-тун кытта холбоспута уонна «Якутсагропромстрой» холбоһук Намнаағы механизированнай тутар-монтажтыыр колоннагыгар уларгыһылан тэриллэбитэ. Начальниктарынан Т. Д. Румянцев, В. С. Бочуров үлэстэбиттэрэ.

Ити кэмгэ анал үөрэхтээх таахчылар мунутуруу элби сылдыһыбыттара. Ол да иһин араас дуоһунастарга буһан-хатан тутуу идэтин баһылаабыттара. Кинилэр ортоло-

Тутуу үлэһиттэрин ыарахан үлэлэрэ сыһаналар буолбута. Үлэр үрдүк көрдөрүүтүн иһин «Бочуот знага» уорданы уонна Саха Республикаһын үтүөлөөх тутуу аҕаччыта бочуоттаах ааты каменщиктар биригээдэлэригэр В. М. Акимбетов ылыбыта. Тутуу ветерана С. Г. Местников Үлэ Кыһыл Знамята, А. А. Винокуров «Үлэ албан аата» 3-с ст. уорданныһынан наһараадаламмыттара. Алексей Винокуров СР норуотун хаһаайысыгытын үтүөлөөх үлэһитин аатын ылыбыта. М. В. Колесов, Т. Д. Румянцев «Үлэҕэ килбиһин иһин» медалларынан бэлэстэммиттэрэ. А. П. Ядреев СР үтүөлөөх тутуу аҕаччыта бочуоттаах ааты сукпүтэ. Суопһар М. В. Комаренко «Норуоттар доврдоһуулары», маляр А. С. Рехлясов Үлэ Кыһыл Знамята уорданныһын кавалердара буолбуттара. К. В. Ильин, А. А. Рехлясов РСФСР үтүөлөөх тутуу аҕаччыта ааты туһуттара.

СР олоор дьыэ-уот коммунальһай хаһаайысыгытын министрствотыгар «Якутмежколхоз» трест иһинэн 70-с сс. Намга өрөмүөнүүр участкаст тэриллэбитэ. Бастакы начальниһынан И. Н. Протопопов аһамыта. Салгыи Н. П. Байшев, С. В. Оконешников, Г. Г. Матвеев, И. Е. Евстафьев үлэстэбиттэрэ. Прорабтарынан К. П. Абрамов, Н. Л. Павлов, В. И. Белолобская, В. Н. Печетов, Н. Н. Куличкин, А. Н. Саввин буолбуттара. Бу тэрилтэ олоор дьыһэлэри өрөмүөнү үрүһүн эрэ мунҕурдаммакка, саҕа дьыһэлэри туттара. Ол курдук Нам бөлүөһүгэр биер микрорайону толору туһуттара. Ити тэрилтэ туһутта дьыһэлэригэр билигин «Энсыэли-Даймонд» алмааны кырдыһыһыһар завод үлэлиир.

1990 с. улуска «Якутстрой» Главка «Якутскстрой» трестин Намнаағы тутар-монтажтыыр колоннаста тэриллэбитэ уонна ол сыл Хатырыкка таас оскуола дьэтигэр тутан үлэһиттэригэр Улахан панелларынан 16-лыы квартира лаах дьыһэлэри Хатырыкка уонна Кебекөһүгэ тутуу саҕалаабыта. Тэрилтэ начальниһынан А. А. Рехлясов, кыһабыһнай инженеринэн В. И. Белолобская, прорабтарынан С. С. Матвеев, А. Н. Саввин о.д.а. аһамыттара.

Дойду үрдүнэн уларыта тутуу саҕалаһабыттан 20-с үйэ бүтүүтүгэр тутуу туһунан кэпсэти умнууга хаалла. Кэлин сылларга тутууга хаалыыбыт дуйунан Намнаағы педколледж үөрэнэр корпусун уонна уопсай дьэтигэр тутуулары буоллулар. Араас кэм-кэрди кэһэн, бэйэни салайыһыи суотугар оһон кирибит үпкэ сизгэр кэм үүннэ. Ол эрээри санаа саһаһырат, улус тутуугар тутуу тэрилтэ тэриллэбитэ үйэ анардаах үбүлэһүн көрөс «Намстрой» тутар-монтажтыыр управлениета тэриллинэ. Начальниһынан өр кэмгэ Нам райпотугар прорабтаабыт Г. Н. Сивцев талыһынна. Саҕа тэриллэбит тэрилтэ урукку тутуу утумнаан, ситиһтэнэн-мутуктанан ситилии сайдарыгар алыһыһынан аһыһыт.

Н. ПЕТРОВ,
тутуу инженерэ

ОСКУОЛАЛАР ҮГҮСТЭРЭ БЭЛЭМНЭР

(Иннин 1 стр. көр)
Ово саадтарыгар кирир буоллахха, балаһыаньна манньк. Нам 1№-дээх «Солнышко» ово саада суулдар кутталлаах буолан сабыллыбыта. Онон 100 тыһ., солкуобай сууммалаах дьиэни Модут бөһүөлөгүтөн көһөрөн тутулуохтаах.

7№ «Тулдукчаан» ово саадыгар эбии тутуу ытыллар. 6№ «Көлүкэчэн» ово саадыгар уонна НПК оскуола-саадыгар иттигэр ситимнэригэр үлэлэр ытыллаллар. Өсө биир улахан өрөмүөн ово эйгэтин Түөлбэттигэр бара турар (дир., Тихонова З. П.) манна 450 тыһ., солк. үп көрүлүбүтэ.

Улуу атын оскуолаларыгар хас сылын ахсын ытыллар быстах өрөмүөннөр бара тураллар. Манна үп көрүллэрэ кырыымчык, барыта 265 тыһ. солк. анаммыта, ону хас биридии оскуола ахсын үллэрдит. Улахан көмөнү төрөшүтүгэр уонна оскуола төхүлүттэрэ онороллор. Бу ыйылыгы үлэни-хамнаһы төһө кыалларынан хаачыстыбалаахтык, түргэнник ытта сагыбыт. Сүрүн капиталнай өрөмүөннөр балаһан ыйын 15 күнүгэр бүтэллэрэ күүтүллэр.

— Бу саас Сыдыбылга тахсыбыт алдырхай ба-

рыбытын даһаны ууга-уокка түһэрдэ. Ордук чөрөх, ово тэрилтэлэригэр. Сайын бэс ыйыгар правительство хас биридии оскуола автоматическай сигнализация олохтоонуохтааһын туһунан иһитиннэрбитэ. Оттон биһиги улууспутугар манна сыһыаннаах дьыала хайдах барарый?

— Быйыл саас баһаартан сэрэхтээх буолуу үлэлэрэ улуу оскуолаларыгар ытыллыбыттар. Сэрэтэр уураахтар бириэмэтигэр биллэриллибиттэрэ. Билигин электрическэй проводтар туруктарын быһаарыынан дьарыктанар тэрилтэни (дир. Порохов С.В.) кытта дуоһабар түһэрсэн турабыт. Бу тэрилтэ куһаҥан туруктаах проводтары уларыттарга үлэ ыттар. Автоматическай сигнализация туруоруллуутугар үлэлэһит манна барыта 8 мөл. солкуобай наада. Былаан быһыгынан үлэ үс сый иһигэр барыахтаах, — диэн түмүктээтэ Венера Никитична.

Улууспут оскуолалара үөрэх дьылыгар бөлөмнөрө кылгастык билиһиннэрдэххэ, итинник. Үгүс оскуолалар «Билии күнүгэр» алтан чуроһан тыһын кытта тэнгэ ааннарын тэлэчи аһарга бөлөмнөр.

Лена Уваровская.

Хааччыыы эйгэтигэр САХСЫРҔА СААБЫНЫЫР

Аһан эрэр сайыммыт уруксулардааһар үгүс ураты-ирдэстэрэ — сахсырға мэнэбэ. Санитарнай өттүнөн бөрүкүтэ суох, саарбах объектарга торолуйбут сахсырғаларбыт сиир аспыт, киллэспит үрдүгэр көнүл үккүлүлүллэр.

Быйыл сайын килиэби атылыыр маһаһыннарга үгүсүк сылдьан сахсырғаны утары туох дьаһалы ылаалларынын сэмээр кэтэстим. Сорохторго этэн көрбүтүм «эвэһэн» эрөннэриһин мунурдаваллар. Сайын устата туох да мизэрэ ытыллыбата.

Улууспут килиэйэр киһигэр «Илтэ» ПО килиэби атылыыр маһаһыннарыгар сахсырғалар үһүн сайыны быһа көнүл көчүйдүлэр. Онуоха атылылааччылар даһаны, атылылааччылар даһаныннэри тартарбаттар. Бу олар буолуохтааһын курдук саныллар. Олохтоохтор сайын аайы хатыланар көстүүтэ бука үөрэнэхпит да буолуо. Оттон атын куораттартан, улуустартан сылдьар дьон ити түктэри көстүүтү туох дьин сыаналаан баралларын сэрэйиэххэ эрэ сөп.

Дьингэр килиэп астанар, атылылар тэрилтэлэригэр килиэби боростуой таһаһынан, целлофан пленканын даһаны кичэллээхтик сабар киһи сахсырғаттан көмүскэллээх соһус буолуо эбит. Итиннэ атылыыр тэрилтэлэр салалталара, үлэһиттэрэ суолта биэрбэттэр. Сорох ирдэбиллээх дьон сахсырғалаах килиэби атылылаһартан тутуну-

охтарын, бэйэлэрэ астаныахтарын сөп. Оччотугар улус-поһа харчы эргирэ намтыыр кутталлар.

Улуустааһы санэпиднадзор астанар, атылылар килиэби контуруолга ылан, сөптөх дьаһаллары көмүгэр олохтооботоһо киһини дыксийнээр. Хас эмэ уонунан сылларга иһэр, суунар, туттар уубутун ыраастааһын, быраан аннынааһы күөллэртэн ууну бастары курдук киһи-сүһү доруобуйатыгар суолталаах дьаһал кыайан олоххо кирибэтэ. Билигин көмгө тэрилтэлэр үлэ судургутун, чэпчэкигин талаллар олох ирдэбилэ. Ити балаһыаньнаны болдомтоһо ылан, туһааннаах тэрилтэлэр иһилиһиннэ интэриһин көмүскүллэрэ уолдыаста.

Нам с. «Севергорг» «дока» килиэби атылыыр «Свежий хлеб» лагегун үлэһиттэрэ атылыыр килиэптэрин эрдэттэн сапыттарга, олиһин да буолуу, манна атылылаааччы өрүү үгүс буолар. «Илтэ» ПО быйыл саас саһа үлэһэ киллэрибит «Байдам» маһаһынгна атылылар килиэп аһара сабыллыбит, сороһо аһаһа туһар. Итиннэ атылылаааччылар бэйэбит сыаналаан.

Төһө даһаны көмүс күһүммүт кэллэр билигин даһаны сылаас күннэр баар буолуохтара. Килиэби астыыр пекарняларга, атылыыр маһаһыннарга килиэби сабыны хойутаан да буоллар суһаллык тэрийиэххэ. Кэлэр өттүгэр ити кыра буолан баран наадалаах дьаһалы туораттан өйдөтүүтэ суох өрүү туһаныахха. Кыһынын даһаны киһи үгүсүк сылдьар маһаһыннарыгар быыл көтөрүн умнумуохха.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

УУНУ, УОТУ ОРТОТУНАН

Кэриэстэбил

Аҕа дойдуну сэригитин актыыбын кыттыылааһа уонна инбэлигэ, чутууры билбэтэх буйуун, үлэттэн илэтиһин араарбатах Василий Степанович Винокуров Октябрьскай революцияттан биер сыл хойутаан, Нам оройуонун Куһаҥан Ыл нэһилигэ, Харыйалаах Арыыга Ыстапаан уонна Эрүүнэ Мөнөкүүрпэртэрдэ төрдүс оһонон күн сириин көрбүтэ. Аҕата эрдэ өлөн, ийэтэ ыарыһах буолан балта Гликериялыын аймахтарыгар итиллибиттэрэ. Тулааһах уол оскуолаһа кыайан үөрэммэккэ колхоз үлэтин бурһалдыгын эрдэ кэспитэ. Аппаһына оһууру солоһон бааһына оноруутугар үлэлэспитэ. Улаатан баран алта кыһын Эһэ Хайаһа атынан таһаһас көтөүүтүгэр сылдьыбыта. Сэриин сағаланыһыгар ыччат хонуутааһы биригээдэтин биригээдэтирин уһулэспитэ. 1942 с. армияһа ыһырыллыбыта. Поһеһыан айаннаан Челябинскайга Черкаскай куоракка хайыһар батальонугар, автоматчиктар роталарыгар байыаннай дьылаһа уһуулуубута. Комсомол чилиэнэ буолан сержаннар курстарыгар үөрэммитэ. Ростовскай уобалас Улахан Мариновкаһыгар фронтта тиийбитэ. Манна киһи Соһуруу Фронт төрдүс механическай корпусун 13-с механизированнай биригээдэтигэр стрелогунан сулуус-палаабыта.

Бирикээс кэлбитэ. Икки бастакы бөөрөгөтүлэри пехота сэрииниттэрэ ааспыттар. Оттон үсүһү 13-с механизированнай биригээдэ үлгүрүһүтэ. Ити биригээдэлэр байыастара 4 дэриэбинэни босхоһон үрдэлгэ бөөрөгөтүмүттэрэ уонна полевой кукунаны кэтэспиттэрэ. Кукуна кэлэн байыастарга аһы түнэгэн эрдэһинэ хоту туһаайыһа баар кукуруза быһыһыттан өстөөх пулемет уотун аспыта. Үрдэлгэ баар байыастар куотарга күһэлэбиттэрэ. Олмучумааннаһа сырыттахтарына өстөөх 30-ча самолета наһаһынан көтөн кэлэн биһиэнэриин су-

лемегунан ытылаһан, эргийэ сылдьан харса суох буомбалаһан барыттар. Тыас-уус, буруу-тараа, буор-сыһыс күдэригэ өрө ытыллыбыта. Баһылай таһыгар сыһыт байыастар сиргэ хаптаһыттар. Бу алдырхайта биһиги киһибит ис-иһиттэн кыһыйан-аһаран: «Биер сыммыт ханна сыттыбатаһай?!» — диэт кэрэзониттэн таһас ойон туран утары көтөн иһэр самолету винтовкатын сыалыгар киллэрибитэ. Баһылай сэриигэ барыан инниэ аҕатын эргэ доруобунан күһүн-саас сааланар идэлээһэ. Биридэ чугаһаһы көлүһэ үһүнэн моһонһон аһан иһэһинэ умсары ытан түһэрибитэ. Ити үөрүйэһаны сэриигэ туһалыыр күнэ-дьыла үүммүтэ. Утары иһэр самолета сыһыа чугаһаһан испитэ. Баһылай сиргэ-халты түһэр буулдыларга кыһаммакка, ытан саайбыта. Көтөр аала айанын суолун уларытпакка салты көһүтэ. Оттон самолетун мотуоруттан хара буруо өлгөһүн субуллан тахсыбыта уонна өстөөх территорияһыгар тиийэн умса хоруйубута. Ити түгөн туһунан биридэ сэриилэспит табаарыһа, орудие командира Н. Симбирцев «Социалистическая Якутия» хаһыат 1990 с. от ыйын 28 күнүгэр манньк суруйбута: «Саха уола, төрүт-уус булчут Василий Винокуров 1943 с. Ростовскай уобаласка өстөөх самолетун таба ытан түһэрибитин туһулуубун. Өскөгүн самолет биһиги территорияһыгар сууллубута буоллар, Василийга Советскай Союз Геройун аата инэриллиэхтээх этэ».

Нам уола Баһылай Мөнөкүүрпэ Австрияһа суол устун кэлбит өстөөх алта «Фердинанд» танкаларын соһотуун ытылаһан иккини

алдыаһыта. Атыттар чугуйбуттара. Ити түгөннэр саха хорсун буйуна өстөөхтөн чаһыйбакка, бэйэтин сынтарыйбат бөө санаатынан уонна саталлаах дьаһытынан өстөөһү үлгүрүтүспүтүн кэрэһэллиллэр.

Биһиги биер дойдунулааһыт уоттаах сэриин актыыбынай кыттыылааһа, саха боростуой киһитэ Баһылай Мөнөкүүрпэ Эңсиэли хочотуттан аттанан, илиитигэр саа-саадах тутан Европа алта дойдуну Румынияны, Болгарияны, Чехословакияны, Венгрияны, Югославияны, Австрияны босхоһоптута. Киһи көргөннэһэн тыһыл, үлэ ветерана Өлөксөндөрө Дьөгүрөбинэлиин 8 оһоломугтарыттан билигин алта үтүө-мааны ыаллар. Кэһиннэн көхтөри билбэтэх сэрииниттэр чөрдөх илиитин үлэттэн араарбатаһа. Нам улуунун Бочуоттаах гражданина, «Слава» 3-с ст. уонна «Аҕа дойдуну сэриитин» 1-кы степеннээх орденнарын кавалера, үгүс бойбуой мэтээлдэрдээх, таптаһаах эһэлэрин аатын ааттатар үгүс сиэннэрэ буйун олоһун салгыаһтара. Армияһа сылдьыбыт сылларыгар 20 хаан тохтуулаах операцияларга гөридуу сэриилэһэн, этин-хаанын сэймэктэтэн, тулхадыйбат модун санаатын кынат оһостон Улуу Кыайыһы уһансыбыта, сэриин алдыаһытын чөлүгэр түһэригэ харатын ньыһарынан, тиригэ-хорута үлэһэбитэ.

Сэриин ветерана В.С. Винокуров биһиги кэккэбиттэн өлөн туорааһыта биер сыһын туолла. Ким да умнулубат, туох да умнулубат.

В. СЫРОМЯТНИКОВ

БИЛЭРИИЛЭР-РЕКЛАМА

Куплю 1-2-комнатную квартиру в панельном доме в с. Нам. Звонить в любое время. Тел. посредника: 21-938.

Продаю 3-комнатную приватизированную квартиру в с. Нам, с газом, с телефоном, с огородом под картофелем с теплицей. Адрес: с. Нам, ул. Куонда-Крест, 21, тел.: 22-786 (посредник).

Дьэз тутуугар барыан сөптөөх 16 см, уһуна 7 метртан 8 м 50 см дьэри лафет маһын сөбүтүр сыанаһа атылылыбыт. Тел.: 22-789, кизэһэ 18 ч. кэһиниттэн.

СРОЧНО ПРОДАЕТСЯ:

- прицеп зилковский без колес - 2 тыс. рубл.
- левая дверь от УАЗ-санитарки (сторона водителя) со стеклами, не битая - 500 рубл.
- коробка передачи в комплекте с раздаткой от УАЗ - 2 тыс. рубл.
- задний мост от УАЗ в комплекте с рессорами и амортизатором - 1 тыс. рубл.
- средний мост (без правой ступицы) в комплекте с рессорами - 800 рубл. Тел.: 26-271.

Продаю УАЗ-локс, цвет «Белая ночь», 1998 г.в., октябрь. Тел.: 25-618.

В с. Хамагатта продается мотоцикл «Урал» со встроенным прицепом за 15 тыс. руб. Тел. в г. Якутске: 34-34-65-раб. 25-37-63-дом., 710-645-сот.

В пункте ритуальных услуг в продаже имеются металлические ограды. Адрес: с. Нам, ул. Дружбы, 6.

<p>Таптаһаах кэргэһин, аһам ФЕДОРОВ Роман Анисимович эмиска ыалдьан өлбүтүнэн кутурбаммытын биллэрэбит. Кэргэһэ, кыһа</p>	
<p>Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ, тыһыл ветерана СИВЦЕВА Мария Прокольевна 84 саһыгар 6-д. атырдыах ыйын 17 күнүгэр олохтон туорааһытын дьингик курутууһун туһан аймахтарыгар, чугас дьоммутугар биллэрэбит. Өбөлөрө, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ</p>	<p>«Нам улууһа» муниципальнай тарилли дьаһалтата, улуу мунэһэ Намнааһы 1 №-дээх политехническай оскуола директорын солбулааччытыгар Кутуков Валерий Романовичка, ыччат отделын специалиһыгар Вадим Валерьевич таптыр ийэтэ, эбэтэ, тыһыл, үлэ ветерана ГОРБУНОВА Татьяна Максимовна уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн дьинг кутурбаммытын тиздэллэр.</p>
<p>Салбаһан нэһилиэгин дьаһалтата, ветераннарын сэбиэтэ Салбаһан нэһилиэгин олохтоһо, тыһыл, үлэ ветерана, бастакы комбайнер, МТС үлэһитэ СИВЦЕВА Мария Прокольевна 84 саһыгар өлбүтүнэн оболоругар Наталья Николаевнаһа, көтүтүгэр Александр Макарович Жирковтарга, Хамагатта олохтоохторугар Прокорий Николаевич, Александр Николаевич Сивцевтэргэ, сиэннэригэр дьинг кутурбаммытын тиздэллэр.</p>	<p>Коллектив Намскаго ЛТЦ ГП «Сахателеком» выражает соболезнование родным, близким и своему работнику Сокольниковой М.К. по поводу кончины бывшего работника Намскаго РУС ГОРБУНОВОЙ Татьяны Максимовны.</p>
<p>Улуустааһы ветераннар сэбиэттэрэ Салбаһан нэһилиэгин олохтоһо, тыһыл, үлэ ветерана, бастакы комбайнер СИВЦЕВА Мария Прокольевна өлбүтүнэн оболоругар, сиэннэригэр дьинг кутурбаммын тиздэр.</p>	<p>Улуустааһы почта үлэһиттэрэ үлэ, тыһыл ветерана, Нам оройуонун Бочуоттаах гражданина ГОРБУНОВА Татьяна Максимовна ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оболоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар дьинг кутурбаммытын тиздэллэр.</p>
<p>Ветераннар улуустааһы сэбиэттэрэ Аҕа дойдуну Улуу сэриитин кыттыылааһа ПРОТОПОПОВ Николай Никифорович өлбүтүнэн оболоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар дьинг кутурбаммын тиздэр.</p>	<p>Нам улуунун прокуратуратын коллектива прокуратура суоппарыгар Федоров Фома Анисимовичка убайга ФЕДОРОВ Роман Анисимович эмиска ыалдьан күн сириттэн туорааһынан дьинг кутурбаммытын тиздэбит.</p>
<p>Биридэ үлэһит коллегаһыгар Потопов Николай Михайловичка биридэ төрөбүт быраата, Чугачы улуунун Мугудай нэһилиэгин олохтоһо ПОТАПОВ Иван Михайлович эдр саһыгар күн сириттэн барытынан чугас дьонугар, аймахтарыгар дьинг кутурбаммытын тиздэбит. Нам улуунун пенсионнай управлениетын коллектива</p>	<p>2 №-дээх прогимназия коллектива 5 №-дээх детсад сэбидиссэйгэр Шадрина Мария Анисимовнаһа, киһи дьэз кэргэһингэр таптыр уоллара, убайдара ФЕДОРОВ Роман Анисимович ыалдьан өлбүтүнэн дьинг кутурбаммытын тиздэр.</p>
<p>Нам улуунун ветераннарын советскай советскай-партийнай үлэ, тыһыл ветерана, Нам улуунун Ытык киһитэ ГОРБУНОВА Татьяна Максимовна уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оболоругар, сиэннэригэр, аймак-билэ дьонугар дьинг кутурбаммын тиздэр.</p>	<p>Убаастыыр, истигник саныыр Христофорова Татьяна Спиридоновнаһа киһи таптаһаах кыһа ХРИСТОФОРОВА Саргылана Ильинична эмиска ыалдьан өлбүтүнэн дьинг кутурбаммытын тиздэбит. Прокоевтар, Дьокуускайтан Протопопова П.С.</p>
<p>Нам улуунун пенсионнай управлениетын коллектива, профкома Нам улуунугар 1957-1963 сс. социальнай харалта сэбидиссэйинэн үлэһэбит ГОРБУНОВА Татьяна Максимовна бу дьыл атырдыах ыйын 17 күнүгэр өлбүтүнэн оболоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар дьинг кутурбаммытын тиздэллэр.</p>	<p>Чугас аймактың, Нам улуунун Ытык киһитэ, норуот хаһаайыһытын үтүөлээх үлэһитэ ЗАМЯТИН Терентий Иванович уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оболоругар, чугас дьонугар дьинг кутурбаммытын тиздэбит. Е.Н., Д.И. Винокуровтар</p>
<p>Кырдыаһас эдьийбит, Нам олохтоһо, советскай-партийнай үлэһит, тыһыл ветерана ГОРБУНОВА Татьяна Максимовна 84 саһыгар ыалдьан өлбүтүгэр оболоругар, сиэннэригэр дьинг кутурбаммытын тиздэбит. Никифоровтар, Колмогоровтар</p>	<p>Чугас аймактың, Нам улуунун Ытык киһитэ, норуот хаһаайыһытын үтүөлээх үлэһитэ ЗАМЯТИН Терентий Иванович уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүнэн оболоругар, чугас дьонугар дьинг кутурбаммытын тиздэбит. И.В. Винокуровтар, Хамагатта</p>
<p>Урэх улуустааһы управлениета, профсоюз улускома Нам с. «Каскиль» ово саадын сэбидиссэйгэр Шадрина М.А. таптаһаах убайга ФЕДОРОВ Роман Анисимович эмиска ыалдьан өлбүтүгэр дьинг кутурбаммытын тиздэр.</p>	<p>Урэх улуустааһы управлениета, профсоюз улускома Никольскай ово саадын итэһэччигэр Осипова Е.П., урэх управлениетын кылааһынай бухалтэра Ксенофонтова Е.М. таптаһаах ийэлэрэ, эдьийдэрэ КСЕНОФОНТОВА Матрена Петровна ыараханник ыалдьан өлбүтүгэр дьинг кутурбаммытын тиздэллэр.</p>

Редактор э.т. И.Е. СИВЦЕВ
ОТДЕЛАР: информация, сурук, төрүт культура, — 21496; ;
бухгалтерия — 21332;
факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632;
иллюстрация уонна реклама (секретариат), редакционная издательская система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улуунун «Эңсиэли» хаһыат редакцията» государственной учреждениета. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһуну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетын СР региональной управлениетыгар 2003 с. бас ыйын 20 күнүгэр регистрациялаһыт нүөмэрэ — ПИ №19-0428.
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэһитин, дьэһит аадырыһын чопчу ыйыт. Редакцияҕакирибит суруктар төһөрүлүбэттэр. Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биер буолбат.

«ЭНСИЭЛИ» - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республикаһа, Нам с., Заложной ул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талыһына уонна таһыһына «Эңсиэли» хаһыат редакционнай-издательскай ситимигэр.
Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиздат» НИПК бэчээттэнэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээһэйэ 1,0 бэчээт. лис.
Көңүл сыананан атыһыланар
Индекс — 54889. Тираһа — 1901
Бэчээккэ илии баттанна — 12:00 ч. 20.08. 2003, Сахааһын №-рэ — 101